

ARBETSLINJEN:

FÖRE, UNDER OCH EFTER STUDIERNA

En rapport skriven av:

Ordförande:

Philip Larsson

Medförfattare:

Oliver Novak, George Afram,
Filippa Athler, Filip Morell

OM ARBETET

Arbetsgruppen har på uppdrag av Moderata Studenter tagit fram politiska förslag i syfte att främja arbetslinjen och hur arbetsmarknaden i Sverige ska bli bättre. Syftet med arbetet har varit att identifiera och belysa de problem som råder på arbetsmarknaden idag och därmed föreslå lösningar på dem. Detta har gjorts genom att implementera aktuell forskning och andra källor som anses vara relevanta.

Arbetsgruppen har bestått av:

Philip Larsson, ordförande

Oliver Novak

George Afram

Filippa Athler

Filip Morell

Arbetet har utförts under vägledning av Viktor Klar från Moderata Studenters riksstyrelse.

INNEHÅLL

Om arbetet	1
Sammanfattning	3
Förslag	4
CSN-lån för nyexaminerade studenters startups.....	4
Jobbgrundavdrag	7
Regional arbetskraftsinvandring	12
Skatteavdrag vid kompetensutveckling	14
Social Impact Bonds.....	17
Sparavdrag för föräldrar.....	22
Referenser	23
Figurer.....	25
Figur 1	25
Figur 2.....	25

SAMMANFATTNING

Det som vi kallar *arbetslinjen* är centralt i Sveriges välfärds- och sysselsättningspolitik. Idén betonar vikten av sysselsättning som en metod för att främja social sammanhållning, personligt oberoende och ekonomiskt välstånd. Politiker kan genomföra vissa reformer och initiativ för att främja arbetslinjen och stödja människors etablering på arbetsmarknaden. Dessa åtgärder innebär ofta att man skapar incitament som bidragstak, sänkt inkomstskatt, ger företag ekonomiskt stöd eller knyter arbetslöshetsersättning till arbetssökande aktiviteter.

Det generella målet med strategin är att sänka arbetslösheten, öka arbetsproduktiviteten och etablera ett långvarigt välfärdssystem som uppmuntrar anslutning till arbetsmarknaden.

Arbetslinjen har skapat kontroverser sedan den först introducerades 2005, där förespråkare som hyllar dess framgång med att öka sysselsättningen, och motståndare som hänvisar till problem med möjliga socioekonomiska orättvisor och nödvändigheten av kontinuerlig anpassning till förändrade ekonomiska förhållanden. Arbetslinjen fortsätter dock att spela en viktig roll i Sveriges sociala samt ekonomiska ramverk och är idag viktigare än någonsin.

Vi ser inte att Moderaternas politik alltid lever upp till ambitionen och den målsättning som arbetslinjen ska sträva efter. Vi har därmed kommit med flera förslag som vi anser vara nödvändiga för att skapa bättre förutsättningar för en bättre arbetsmarknad.

Reformer som presenteras är bland annat:

- CSN-lån för nyexaminerade studenters startups
- Jobbgrundavdrag
- Regional arbetskraftsinvandring
- Skatteavdrag vid kompetensutveckling
- Social Impact Bonds

- Sparavdrag för föräldrar

FÖRSLAG:

CSN-lån för nyexaminerade studenters startups

Vi känner att det är dags att se över hur pengar idag fördelas över hela utbildningssystemet. Vi föreslår en mer fokuserad strategi som uppmuntrar innovation, entreprenörskap och ekonomisk tillväxt snarare än att ge belöning till alla studenter via CSN. Vi kan främja en kultur av självständighet och utöka möjligheterna för nästa generation genom att omfördela besparingarna från att avskaffa bidragsdelen till förmån för att ge lågräntelån för nyutexaminerade studenter som vill etablera egna företag.

De svårigheter arbetslinjen står inför idag kräver innovativa och framåtsträvande lösningar, och ett av de bästa sätten att göra detta är genom entreprenörskap. Vi kan uppmuntra nyutexaminerade att starta eget företag snarare än att söka efter traditionell sysselsättning, vilket skulle stimulera ekonomin och gynna samhället som helhet. Nyutexaminerade kommer att få den ekonomiska hjälp de behöver för att förverkliga sina idéer tack vare startlån med lägre ränta.

Denna strategi erkänner att det kan vara dyrt att starta ett företag, särskilt för dem som kan ha samlat på sig studielåneskulder medan de studerade. Vi kan minska denna belastning och uppmuntra dessa akademiker att skapa egna affärsprojekt genom att ge lån med lägre räntor.

Dessutom hade det varit en klok investering genom att hjälpa startups. Nystartade företag är avgörande för att utveckla teknik, stimulera ekonomisk tillväxt och skapa jobb (Jurgens 2022). Staten kan stärka regionala ekonomier, höja skatteintäkterna och främja en innovativ kultur som drar kapital och talang från både inom och utanför nationen genom att hjälpa framväxten av nya företag.

Uppmuntran av entreprenörskap bland nyutexaminerade kan resultera i ökad arbetstillfredsställelse och personlig tillfredsställelse utöver dessa ekonomiska

belöningar. Människor blir mer engagerade och motiverade när de får chansen att utforska sina passioner och arbeta med initiativ de faktiskt tror på och som de spenderat år av sitt liv med att studera, vilket ökar produktiviteten och främjar allmän tillfredsställelse på arbetsplatsen.

CSN kan, i jämförelse med till exempel "studentföretagsinkubatorer", avsevärt bidra till utvecklingen av en blomstrande startup-miljö i landet genom att erbjuda lågräntelån till dessa ambitiösa företagare. Hela processen kommer därmed att administreras av CSN och beslutsfattandet genomförs av handläggaren utifrån studenternas ansökan för lånet med en verksamhetsplan och vad deras akademiska bakgrund är.

Dessa låga räntor har ett antal fördelar jämfört med Almi, den nuvarande studentföretagsinkubatorn, som ger lån till en ränta som är högre än den som råder på marknaden, vidare förklaras det att: "Almis lån fungerar ofta som ett topplån vilket innebär att vi tar en högre risk och därmed ligger räntan över genomsnittlig bankränta. I många fall kan ett lån från Almi vara avgörande för att även banken ska ge ett lån." (Almi n.d.).

Att ha förmånliga lån för startups förekommer i andra länder, där banker och kapitalförvaltare ger lån som anses vara förmånliga utifrån ändamålet av företaget. I USA är det vanligt att lånen baseras på vilken bransch det gäller, hur kapitalstarkt företaget är och vad prognosen blir på återbetalningsförmågan (Treece & Tarver 2023). Allt detta är relevant och är något som ska tas i hänsyn till vid beslutsfattande om lånet ska ges.

För det första hade ett lågräntelån minskat den ekonomiska påfrestningen på nyexaminerade som ofta redan har stora kostnader, vilket gör det mer förmånligt till skillnad från ett marknadsmässigt banklån. Dessa utexaminerade kan koncentrera sig på att utveckla sina företag utan den omedelbara stressen av tunga

återbetalningar på lån och inkomstförlust från det tidigare CSN-lånet och kostnaden som uppstår i samband med den friktionella arbetslösheten¹.

För det andra skulle ett lågräntelån från CSN uppmuntra smarta akademiker att på allvar fundera på att välja entreprenörskap som ett yrke. Många studenter har kreativa affärsidéer, men många blir avskräckta av de ekonomiska farorna med att starta ett nytt företag. De förmånliga låneräntor som CSN erbjuder kan uppmuntra fler akademiker att ta steget och bidra till tillväxten av svensk ekonomi och skapande av jobb.

För det tredje stöder denna insats långsiktiga mål att främja entreprenörskap och innovation. Genom att uppmuntra nyexaminerades ambitioner hjälper CSN till att skapa en levande startup-kultur som uppmuntrar innovation och drar finansiering från både lokala och utländska källor.

Vissa kanske hävdar att bidraget till varje student är en mer rättvis strategi eftersom det hjälper en större befolkning. Effektivitet följer dock inte nödvändigtvis av rättvisa. Vi gör en investering i välbefindandet i vårt samhälles framtid genom att fokusera resurser på människor som är villiga att starta företag. Dessa affärssträvanden har potential att få en bred effekt, förbättra många människors liv och främja långsiktigt välbefindande. Naturligtvis är vi medvetna om att inte alla unga är entusiastiska över entreprenörskap.

Vårt förslag rekommenderar en mer rättvis fördelning av pengar för att ta hänsyn till de många målen som studenter har snarare än att eliminera stödet för dem som vill följa mer konventionella karriärvägar. Vi kan fortsätta att hjälpa individer som bedriver högre utbildning utan att utesluta någon från deras mål genom att behålla tillgången till studielånet som vi ser idag.

Det är dags att fokusera på nästa generation av innovationer. Det är en investering i Sveriges framtid att styra de pengar som vi sparar från att eliminera CSN-bidraget i utbyte för sänkta räntor på startlån. Vi kan skapa ett mer dynamiskt, konkurrenskraftigt och framgångsrikt samhälle genom att odla en kultur som stödjer

¹ Den naturliga fördröjningstiden att få en anställning

egenföretagande och entreprenörskap. Låt oss ta detta steg mot en bättre framtid där akademiker är motiverade att skapa sina egna möjligheter, vilket resulterar i en mer robust och dynamisk ekonomi för alla.

Jobbgrundavdrag

Utan tvekan är Sveriges skattestruktur framgångsrik när det gäller att stödja välfärdsstaten och tillhandahålla nödvändiga offentliga tjänster. Det har dock flera brister. Det finns frågor som behöver lösas, bland annat höga deltagandeskatter, komplicerade avdrag och höga marginalskatter. Genomförandet av ett "jobbgrundavdrag", en omfattande reform som kan leda till ett mer effektivt och rättvist skattesystem.

Förekomsten av betydande deltagandeskatter i Sveriges nuvarande skattestruktur är ett av landets stora problem. När skattesystemet har en betydande inverkan på sysselsättningsbeslut kan det snedvrider beslut på arbetsmarknaden och hämma ekonomiska framsteg. Bakgrunden är att beslutet att arbeta påverkas inte av skattesystemet om deltagandeskatten är 0 % (Bartels 2013 ss. 3-4). Detta sker eftersom staten inte snedvrider människors val att delta i eller stå utanför arbetskraften, och därför blir beslutet att delta i arbetskraften samhällsekonomiskt fördelaktigt. Däremot om deltagandeskatten är 100 %; är den disponibla inkomsten densamma oavsett om personen arbetar eller inte. Som ett resultat finns det ingen ekonomisk anledning att arbeta (ibid).

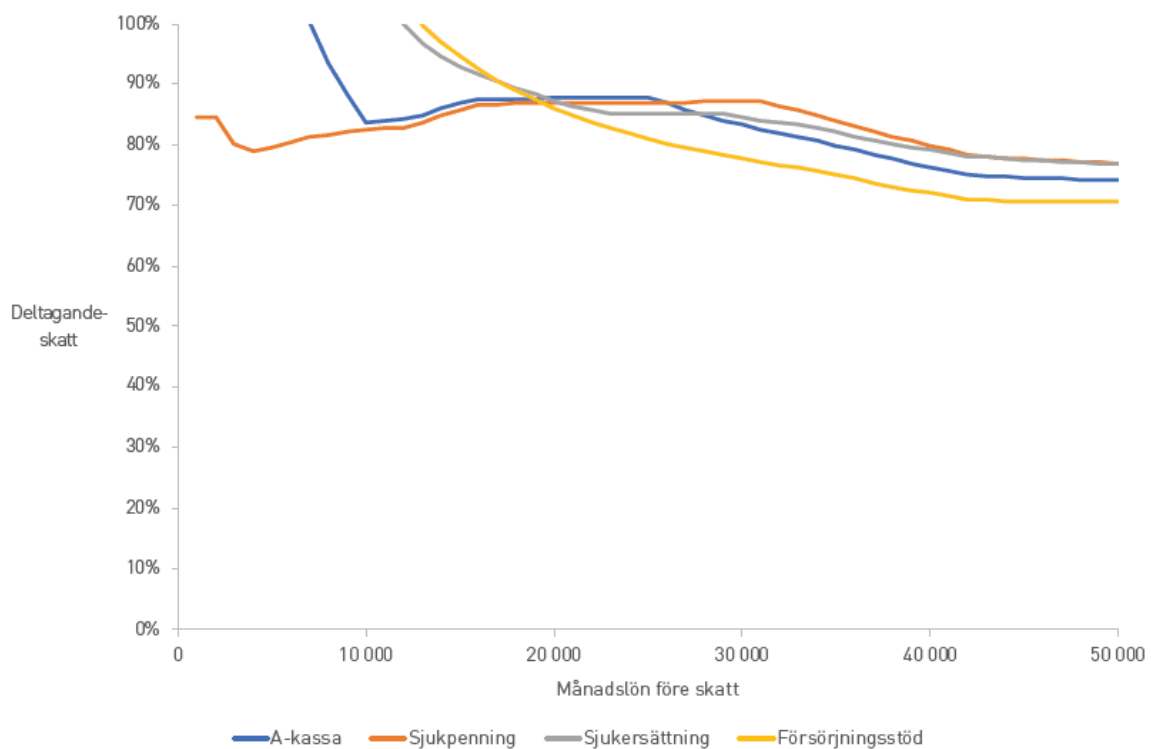
De som har ett jobbgrundavdrag skulle betala mindre i skatt på sin inkomst. Som ett resultat finns det ett starkare ekonomiskt incitament för människor att arbeta. Beskattningens effektivitet och rättvisa upprätthålls av en sådan reform eftersom människor inte straffas för att de ägnar sig åt lönsam ekonomisk verksamhet.

Matematiskt kan deltagandeskatten, PTR (*Participation Tax Rate*), definieras som (Lundberg 2017):

$$\begin{aligned}
 PTR &= \frac{\text{Statens vinst av arbete}}{\text{samhällets vinst}} = \frac{\text{skatt på arbete} + \text{bidrag vid icke arbete}}{\text{bruttolön}} \\
 &= 1 - \frac{\text{den enskildes vinst av arbete}}{\text{bruttolön}}
 \end{aligned}$$

$$0 \leq PTR \leq 1$$

Vidare i figur 1 kan vi se vad deltagandeskatten för en ensamstående person, utan barn, som går från arbete till fyra olika bidragssystem, alternativt går från bidrag tillbaka till ett jobb som har samma månadslön som personen hade förr. Om den tidigare lönen var 22 000 kr och personen börjar ta a-kassa blir därmed PTR, 86 procent. För sjukpenning är det 85 procent, för sjukersättning 82 procent och försörjningsstöd 67 procent.

Figur 1 - Deltagandeskatten när en ensamstående person utan barn går från arbete till olika transfereringssystem.

Jobbskatteavdrag och grundavdrag är två av Sveriges komplicerade och ineffektiva skatteavdrag (Lundberg 2019). På grund av uppdelningen av inkomstkällor under det befintliga systemet beskattas olika inkomstströmmar olika. Ett jobbgrundavdrag effektiviserar systemet genom att ange arbetsinkomst som en egen kategori. Den del av förvärvsinkomsten som befrias från kommunalskatt, kallad grundavdraget, har en komplicerad konstruktion som varierar beroende på inkomst (ibid).

Vissa inkomstgrupper har lägre grundavdrag. Det är praktiskt taget omöjligt att beräkna sin skatt utan att använda skattetabeller eller särskilda räkneseffektiva på grund av konstruktionen av grundavdraget på detta sätt. Dessutom är jobbskatteavdraget komplicerat i förhållande till kommunalskattesatsen, grundavdraget och arbetsinkomsten. Grundavdraget är även komplicerat, vilket gör det svårt för de flesta att förstå och räkna ut. Med ett årligt universellt avdrag på 120 000 kronor förenklar denna strategi skattesystemet och blir av med meningslösa svårigheter (Lundberg 2019).

Höga marginalsattesatser kan även avskräcka människor från att söka bättre betalda anställningar eller lägga ner fler timmar (Enache 2022). Dessa hinder hindrar så småningom både personlig och ekonomisk framgång. Att införa ett jobbgrundavdrag löser denna fråga genom att minska den totala skattebördan, särskilt för dem med lägre inkomster. Genom att ge ett avdrag för alla arbetsinkomster skulle människor betala mer skatt gradvis i takt med att deras inkomster ökade, och undvika de negativa effekterna av höga marginalsattesatser. Jobbskatteavdraget ger ytterligare ett grundavdrag till personer som bara tjänar pengar. De första 20 000 kronorna som tjänas är skattefria genom grundavdraget. Därefter introduceras jobbskatteavdraget, som ger ytterligare skattebefrielse på 23 000 kr. För många sommarjobbade studenter sänker detta marginalsatten till noll.

Men på grund av en teknikalitet i jobbskatteavdraget kommer det inte att gälla för människor som redan har en taxerad inkomst från exempelvis a-kassa eller sjukpenning. De måste betala kommunalskatt på de första 20 000–30 000 kronorna i arbetsinkomst efter att ha "använt" sitt grundavdrag (Lundberg 2019).

Marginalskatten måste först sjunka till noll. Detta innebär att jobbskatteavdraget inte kan tillämpas på bidragstagare vars arbetsinkomster överstiger en viss gräns, även om dessa bidragstagare kanske skulle behöva betydande motivation för att börja arbeta.

Kommunalskatten är proportionell till jobbskatteavdraget. Som ett resultat får invånare i kommuner med hög kommunalskatt ett högre jobbskatteavdrag än invånare i kommuner med låg kommunalskatt. Eftersom jobbskatteavdraget är en skattereduktion som finansieras av staten, innebär detta i praktiken att staten betalar en del av utgifterna för att höja kommunalskatten för kommuninvånarna. Jobbskatteavdraget för invånare i kommunen ökar med i genomsnitt 15 % som kommunpolitikerna höjer skatten (Lundberg 2019). Det är möjligt att på grund av detta kommer kommunala utgifter och skattesatser att bli högre än de hade varit annars.

Det befintliga skattesystemet kan oavsiktligt uppmuntra kommuner att höja skatterna för att finansiera sin verksamhet. Denna oro skulle kunna minskas genom ett jobbgrundavdrag genom att förändra dynamiken i kommunalbeskattningen. Lokala skattehöjningar skulle påverka enskilda skattebetalare mindre om ett standardiserat avdrag används lika över hela landet, vilket minskar möjligheten för ineffektiv och ojämlig finanspolitik (Lundberg 2019).

Många fördelar med det planerade jobbgrundavdraget kan helt förändra Sveriges skattestruktur. För det första uppmuntrar det ekonomisk tillväxt genom att göra det mer attraktivt för människor att börja arbeta. Detta stödjer en mer aktiv arbetsmarknad och tar omedelbart upp frågan om deltagandeskatt (Bartels 2013). För det andra görs skattelagen enklare och lättare att förstå genom att samla alla arbetsinkomster i en kategori och effektivisera avdragen. Systemets öppenhet hjälper människor att bättre förstå sitt skatteansvar, uppmuntrar till mer efterlevnad och minskar risken för misstag.

Dessutom hanterar jobbgrundavdraget problemet med höga marginalsatser, vilket gör det möjligt för människor att välja sin karriär utifrån sina intressen och talanger snarare än att vara bundna av skatteproblem. Dessutom kan denna förändring främja ekonomisk disciplin på kommunal nivå. Kravet på lokala myndigheter att höja skatterna som ett sätt att stödja tjänster skulle minska genom standardiserade avdrag, vilket skulle resultera i en mer balanserad syn på offentliga finanser.

Sammanfattningsvis har Sveriges implementering av ett jobbgrundavdrag en enorm potential för att rätta till systemets nuvarande problem. Höga deltagandesatser, komplicerade avdrag, höga marginalsatser och möjligheten till kommunalskattehöjningar åtgärdas av denna omfattande reform. Denna förändring skulle förenkla skattelagstiftningen, minska de incitament som orsakas av höga marginalsatser och främja en balanserad statskassa i alla kommuner genom att tillhandahålla ett universellt avdrag för arbetsinkomst. En sådan förändring skulle göra Sverige mer rättvist, effektivt och välmående.

Regional arbetskraftsinvandring

Sverige är ett till ytan stort land. Detta leder till stora regionala skillnader i utmaningar på arbetsmarknaden. I vissa delar av landet råder stor arbetslöshet, medan det i andra delar saknas personer inom till och med de grundläggande sektorerna för ekonomin.

Dessa skillnader blir som tydligast när vi tittar norrut i landet. Där finns stora gruvindustrier på många håll som har stor brist på arbetskraft men detta leder också till stor brist inom de sektorer som finns runt om, som den grundläggande tjänstesektorn där alltifrån kaféer och restauranger till butiksverksamheter och frisörsalonger skriker efter människor.

Till stor del beror det på att vi inte har tillräckligt stor arbetskraftsinvandring till dessa delar av landet. Den stora invandring vi haft under många år till Sverige har

lett till stora utmaningar med integrationen. Av den anledningen har regeringen lagt fram förslag för att strama åt såväl arbetskraftsinvandring som annan typ av invandring. Detta är rätt politik.

Genom att politiken är exakt samma för hela landet skapas dock flaskhalsar och lokala problem på de ställen där integrationen fungerar väl och där det är brist på arbetskraft snarare än att man ser de problem vi sett i stort. På grund av det borde politiken runt arbetskraftsinvandringen delas in i olika områden baserat på de arbetskraftsbehov som finns.

På platser där behovet av arbetskraft är stort bör kraven för att kunna emigrera till Sverige också vara lägre. Det enklaste sättet att göra detta på är att dela in landet i arbetsmarknadszoner vid en prövning hos migrationsverket. Arbetsvisumet som tilldelas bör också endast gälla för den zonen för att det inte ska leda till fusk.

I de zoner som har som störst behov föreslår vi att det blir enklare att få arbetsvisum. Exempel på dessa förändringar kan vara lägre lönekrav då det är alla kategorier av arbetskraft som saknas i dessa områden inte endast hög- och medelinkomstjobb.

Vi föreslår också en enklare process och lägre krav för den som arbetar inom ett yrke med särskild brist inom en av zonerna. Här behöver det inte heller nödvändigtvis röra sig om högkvalificerade jobb utan det ska röra sig om alla yrken det råder brist på inom den zonen.

Att behålla en stram migrationspolitik men samtidigt göra den mer anpassad för lokala förhållanden skulle göra den mycket mer effektiv. Det skulle stärka svensk ekonomi genom att minska mismatchningen på arbetsmarknaden samtidigt som det inte skulle försämra integrationen av de människor som redan kommit till vårt land, eftersom ett krav skulle vara att dessa hamnar i arbete direkt. I slutändan är det ju genom att få ett jobb vi kan bryta det utanförskapet som finns i landet och att då tillåta fler att flytta dit jobben finns skulle inte påverka integrationen negativt.

Skatteavdrag vid kompetensutveckling

Det finns ett större behov än någonsin av utbildade och kvalificerade arbetare på dagens dynamiska arbetsmarknad. Det är viktigt för länder, som Sverige, att investera i utvecklingen av sin arbetskraft om de vill bevara en konkurrensfördel och främja ekonomisk framväxt. Liksom i många andra länder är stöd till livslångt lärande avgörande för att säkerställa en pågående kompetensutveckling. Skatteavdrag för utbildningskostnader är ett praktiskt sätt att uppmuntra anställda att engagera sig i sin karriärmässiga utveckling.

Skatteavdrag för utbildningskostnader kan avsevärt förbättra den anställdas kompetenser genom de ekonomiska incitamenten som det välkomnar. Kompetensutveckling blir avgörande för utveckling med ny teknik och den ökande komplexiteten i arbetet. Kostnaden för att fortsätta sin utbildning avskräcker dock många från att göra det. Enligt utbildning.se som samlar och marknadsför utbildningar kan kostnaden för en utbildning att bli projektledare som varar i en vecka kosta mellan 25 000 - 50 000 kronor (Utbildning 2023). Skatteavdrag skulle minska denna kostnad, vilket gör det möjligt för anställda att delta i lämpliga program, seminarier och utbildningar för att utveckla sina färdigheter utan att straffas av de höga kostnaderna.

Idag är det avdragsgillt för företag att betala för utbildning av sina arbetare, men om arbetaren själv vill ha kompetensutveckling för att få bättre jobb kommer företag inte alltid att betala för det just för att det kan anses vara en förlust om arbetaren därmed tänker använda sina nya kompetenser att hitta bättre jobb.

Idag kan privatpersoner göra vissa avdrag om det endast gäller fortbildning² och att arbetaren får lön (eller jämförlig ersättning) under utbildningen (Skatteverket 2023a). Kravet är att utbildningen ska vara nödvändig för att kunna behålla sin nuvarande anställning och gäller därmed inte för kompetensutveckling för att få ett nytt jobb. Att istället tillåta att avdrag på utbildningskostnader sker på en heltäckande basis hade istället gett mer makt till arbetaren. Detta kan därmed tillåta

² Fortbildning = "att man underhåller kunskaperna inom sitt arbete och att man skaffar sig nya kunskaper för att klara av utvecklingen i den tjänst man har."

att personen gör sig mer attraktiv på arbetsmarknaden och därmed mer konkurrenskraftig när avdraget inte är låst enbart för pågående anställning.

Vidare ska samtliga kostnader som uppkommer i samband med utbildningen ska vara avdragsgilla. Detta kan vara kurskostnader, resekostnader, ökade levnadskostnader samt kostnader för kurslitteratur, vilket är i enlighet med rådande bestämmelser för avdragen idag (Skatteverket 2023a).

Idag har Sverige även systemet med omställningsstudiestöd som administreras av CSN (CSN n.d.). För att kunna få tillgång till detta måste dock utbildningen vara studiemedel-grundande, vilket betyder att CSN-bidraget och lånet måste kunna fås för den utbildning du ska få. Detta kvalificerar bort utbildningar som inte är på universitet, högskolor, yrkeshögskolor och komvux. Detta orsakar ett tomrum för andra former såsom certifierade (kortare) utbildningar som ger kvalifikationer inom specifika områden just för den branschen du strävar efter.

Att gällande system för avdrag även kräver att du har en lön (eller jämförlig ersättning) under tiden som utbildningen sker gör det även svårt att jobba och genomföra utbildningen samtidigt. Det är därför angeläget att öppna upp för att kunna gå kortare utbildningar, jobba samtidigt och samtidigt få ut ekonomisk vinning i att göra det.

För att en arbetskraft ska vara hållbar och anpassningsbar är livslångt lärande viktigt. Sverige kommer med detta att uppmuntra en kultur av kontinuerligt lärande inom arbetskraften genom att ge dessa skatteavdrag för utbildningskostnader. Anställda skulle uppmuntras att hålla sig uppdaterade med branschförändringar, förbättra sin anställbarhet och tillhandahålla ett stabilt utbud av kompetent arbetskraft i en mängd olika branscher.

Med den dynamiska marknaden som finns idag tenderar nyare generationer att trycka ut äldre, men mer erfarna, arbetare på grund av skillnaden i utbildning och den generella förståelsen för ny teknologi. Att därmed kunna ge incitament för äldre att utbilda sig och utöka sina kompetenser kan Sverige säkerställa att alla (även

unga) kan bli kvalificerade och därmed förbli attraktiva på arbetsmarknaden och se till att ingen hamnar efter.

Ökad innovation och produktivitet inom ekonomin är fördelarna med en kompetent och utbildad arbetskraft. Arbetstagare som besitter den senaste informationen och färdigheterna har bättre förutsättningar att främja innovation inom sina sektorer, vilket resulterar i skapandet av nya produkter och tjänster. Det skulle fungera som en loop, vilket skulle uppmuntra människor att spendera pengar på att skaffa sig spetskompetens kontinuerligt.

Det faktum att företag och arbetssökande har olika kompetenser kan delvis skyllas på höga arbetslöshetssiffror. Sverige kan komma att minska denna "kompetensklyfta" och sänka arbetslösheten genom att tillåta arbetstagare att dra av kostnader relaterade till deras yrkesmässiga tillväxt. Tillgången till lämplig utbildning skulle förbättras, vilket skulle göra fler arbetssökande mer lockande för företag och därmed förbättra deras chanser att få lämpliga roller.

Den ekonomiska tillväxten drivs även av en arbetskraft med hög kompetens. Anställda får bättre kunskap med utökad tillgång till utbildning, vilket ökar effektiviteten och produktiviteten på arbetsplatsen. Företag som är framgångsrika uppmuntrar ekonomisk tillväxt, vilket startar en fördelaktig cykel av välbefinnande för Sverige och dess arbetare.

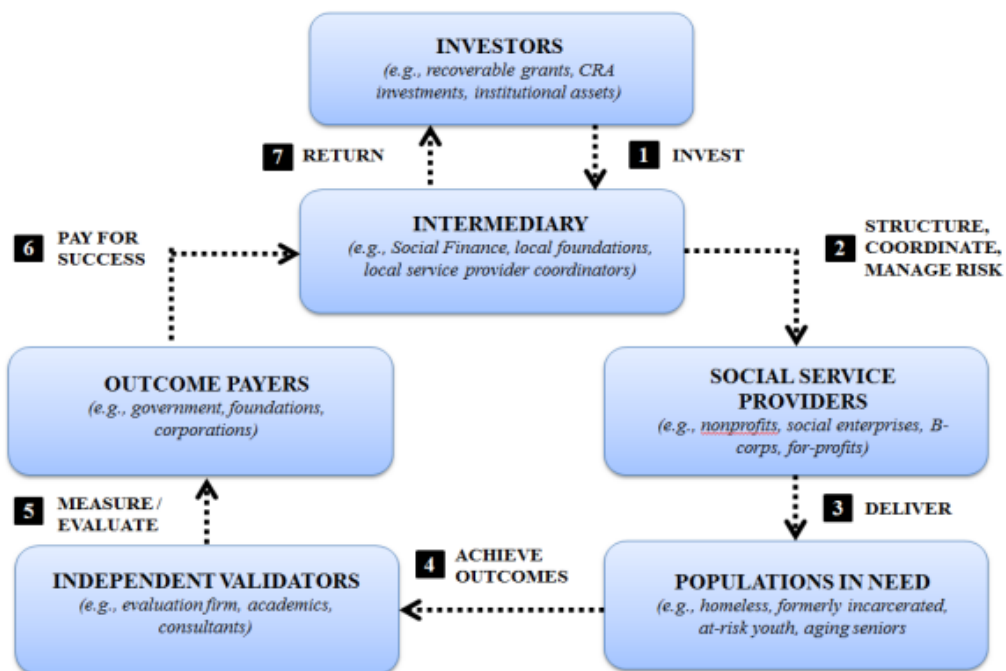
Social Impact Bonds

Sverige har en lång världsbild som en ledande välfärdsstat på grund av vårt engagemang att ge alla invånare den hjälp som de behöver. Men när världsekonomin förändras kan konventionella metoder för att hantera arbetslöshet och samhällsproblem behöva nya tillvägagångssätt. En sådan innovativ metod är användningen av Social Impact Bonds (SIB).

För att uppnå önskade sociala resultat kan denna finansiella mekanism komma att behöva användas, där stater eller andra kommissionärer ingår ett avtal med

leverantörer av sociala tjänster, såsom sociala företag eller välgörenhetsorganisationer, och investerare (Galitopoulou & Noya 2016).

En obligationsutgivande organisation samlar in pengar från stiftelser, välgörenhetsorganisationer och investerare i den privata sektorn. För att hjälpa tjänsteleverantörer med deras löpande utgifter delas dessa betalningar ut. Staten eller kommissionären betalar obligationsutgivaren eller investerarna om de kvantifierbara resultaten som man kommit överens om i förväg realiserar. Ekonomiskt sett, är SIB obligationer för sociala resultat snarare än faktiska obligationer (ibid).

Figur 2 - Social Impact Bond

Med användningen av SIB kan staten flytta den finansiella risken med genomförandet till privata investerare. Dessa investerare kommer att få avkastning baserat på hur väl programmet presterar när det gäller att nå uppsatta mål.

SIB skiftar tyngdpunkten från processfokuserat arbete till resultatdrivet arbete (Bokström n.d.). Detta innebär att skapa program som prioriterar arbetsförmedling, kompetensutveckling och karriärutveckling i arbetsmarknadssammanhang. SIB

främjar effektiva, fokuserade och resultatdrivna insatser genom att koppla belöningar till dessa specifika mål.

Att införa SIB främjar en miljö som värdesätter kreativitet och anpassningsförmåga när det gäller att ta itu med arbetsmarknadsfrågor. Privata investerare tar den finansiella risken, vilket ger tjänsteleverantörer möjlighet att prova olika tekniker och modifiera dem därefter; vilket i slutändan resulterar i effektivare och snabbare lösningar (Galitopoulou & Noya 2016).

Genom att tilldela medel till program som har kvantifierbara fördelar uppmuntrar SIB optimering av offentliga utgifter. Sverige kan finansiera program baserade på resultat snarare än insatser, vilket säkerställer en mer ekonomisk och effektiv fördelning av resurser på arbetsmarknaden.

Samarbete mellan den offentliga och privata sektorn som förenar statens, investerarnas och tjänsteleverantörens intressen främjas genom SIB. Detta partnerskap främjar informationsutbyte och ett gemensamt engagemang för att utveckla långsiktiga, hållbara lösningar för arbetsmarknaden.

SIB ger en mängd olika intressenter, inklusive icke-statliga organisationer och "sociala entreprenörer", möjlighet att delta i att ta itu med arbetsmarknadsfrågor. Denna mångfald av synpunkter och metoder kan främja ett holistiskt svar och ett mer ingående grepp om problemen.

Datainsamling och effektutvärdering värderas högt av SIB. Ansvarsskyldighet betonas, vilket säkerställer att initiativ regelbundet utvärderas, vilket möjliggör datadrivet beslutsfattande och uppmuntrar en kultur av lärande och utveckling.

SIBs har effektivt använts i ett antal länder för att lösa arbetsmarknadsfrågor och ge önskvärda resultat. Till exempel, ett SIB-finansierat program i Storbritannien som försökte sänka återfallsfrekvensen för före detta brottslingar resulterade i en avsevärd minskning av återfall i brott, vilket gynnade samhället och sänkte de offentliga utgifterna för straffrätt.

Norrköping kommun tillsammans med Leksell Social Ventures, SKR och företaget Health Navigator, arbetade 2016 tillsammans för att skapa Sveriges första SIB (Bokström n.d.). Detta i syfte att förbättra stödet till barn i fosterhem i Norrköpings kommun, inklusive initiativ för att förbättra barnens akademiska prestationer. Ett sekundärt mål var att främja sociala investeringsaktiviteter och utforska ett nytt tillvägagångssätt för samarbete mellan externa givare och statliga organisationer som Norrköpings kommun.

SIB kan uppmuntra den privata sektorn att investera i program som syftar till att skapa jobb, särskilt i områden med högre arbetslöshet. Det uppmuntrar företag att komma med innovativa planer för att komma till rätta med obalanser på arbetsmarknaden genom att ge avkastning baserad på framgångsrika matchningar. Detta kan appliceras på målgrupper som nyanlända, men även långtidsarbetslösa under olika sociala sammanhang.

Att få en välfungerande arbetsmarknad handlar inte bara om att öka incitament för att ansluta till ett existerande arbete, men även att hantera de grundläggande problemen med segregation, brottslighet beroende eller andra problem som utgör det största hotet för att bli arbetssökande. Detta systemet kan även öppna upp för att Arbetsförmedlingens verksamhet kan ersättas av privata alternativ där det kan göra upphov till att statens målsättning kan leda till avkastning för privata aktörer att ta över ansvaret.

SIB kan sponsra program för utbildning som ger människor den kompetens och information som krävs för att tillfredsställa marknadens behov. De är mer benägna att hitta fast arbete genom att skraddarsy utbildningsprogram för företagens unika behov, vilket sänker arbetslösheten och ökar den ekonomiska produktiviteten. Utöver det verkliga exemplet med Arbetsförmedlingen, finns där även andra aspekter som detta system kan delta i.

SIB:er kan fokusera på missgynnade grupper inklusive före detta brottslingar, de som är hemlösa eller de som har varit arbetslösa under en lång tid. Initiativ som stöds av SIB kan hjälpa dessa grupper att övervinna sysselsättningsrelaterade hinder och återinträda i arbetskraften genom att erbjuda specialiserat stöd och utbildning,

minska trycket på sociala välfärdsprogram och förbättra den allmänna ekonomiska stabiliteten.

Ungdomsarbetslöshet är en stor fråga i många länder. SIB kan ge finansiering till initiativ som hjälper unga människor att hitta mentorer, lärlingsplatser och jobb. Nästa generation kan få befogenhet att delta aktivt på arbetsmarknaden genom att investera i sin kompetensutveckling och tidiga karriärmöjligheter, vilket kommer att ha en gynnsam effekt på den ekonomiska tillväxten.

Att stödja initiativ som övertygar företag att anamma mer inkluderande anställningsmetoder, kan SIB:er användas för att främja mångfald och inkludering på arbetsplatsen. SIB kan bidra till en mer jämställd arbetsmarknad och ett bredare spektrum av synpunkter i arbetskraften genom att ge chanser för underrepresenterade grupper inklusive kvinnor, minoriteter och personer med funktionsnedsättning.

Det kan även användas för att hjälpa sociala företag som ger medlemmar i missgynnade områden tillgång till anställningsmöjligheter. Dessa företag hanterar ofta särskilda sociala eller miljömässiga problem samtidigt som de skapar värdefull sysselsättning, som stöder lokal ekonomisk tillväxt och stärkande av samhället.

Eftersom de är resultatorienterat är SIB utmärkt för att förbättra arbetsmarknadsvillkoren. SIB lägger mer vikt vid att uppnå specificerade, kvantifierbara sociala mål än andra traditionella finansieringssystem. Staten eller välgörenhetsorganisationer gör endast betalningar om de förutbestämda sociala målen uppfylls; privata investerare tar på sig den finansiella risken. Denna prestationsbaserade strategi främjar en grundlig bedömning av programmets effektivitet, och säkerställer att resurser allokeras till initiativ som ger kvantifierbara fördelar.

Den svenska arbetsmarknaden måste hantera komplexiteten i en ekonomi, vilket innebär en rad svårigheter. Att anta SIBs ger en chans att ta itu med dessa problem på ett originellt och effektivt sätt. Sverige kan utveckla en mer rättvis och

motståndskraftig arbetsmarknad genom att använda privata pengar, koncentrera sig på resultat och uppmuntra offentlig-privata samarbeten.

Med hjälp av detta kan vi tänka om hur vi ställer oss till sociala program, och se till att varje investering har effekt och kommer att leda till en bättre framtid för arbetsmarknaden och samhället som helhet. Låt oss anamma denna framåtblickande strategi och samarbeta för att göra den svenska arbetsmarknaden starkare för kommande generationer.

Sparavdrag för föräldrar

Unga personer går in i vuxenlivet med olika förutsättningar. Vissa har haft föräldrar som sparat pengar åt dem sedan de var nyfödda medan andra hade föräldrar som inte sparat ett öre åt dem. Detta gör att vissa får en bra start på livet medan andra behöver lösa allting själva. För att göra detta mer likvärdigt krävs ett system som möjliggör för fler föräldrar att spara åt sina barn.

Därför föreslår vi ett system där alla föräldrar får ett avdrag på max 20 000 kronor per barn som endast kan placeras i ett skattefritt konto som deras barn får tillgång till först när de fyllt 18 år. Ett sådant konto skulle öka likvärdigheten vid starten av vuxenlivet eftersom ingen förälder då skulle ha någon anledning att inte investera dessa pengar åt sina barn. Det skulle också öka incitamenten att arbeta efter att man fått barn eftersom man då skulle göra sina barn en tjänst genom att inte arbeta.

Avdraget bör vara utformat så att det finns möjlighet till valfrihet för föräldrarna. Därför ska avdraget kunna fördelas på båda föräldrar eller tas ut av endast en. Kontot måste också vara skilt från föräldrarna så att pengar inte kan dras från det om de exempelvis skulle skuldsätta sig och inte kunna betala tillbaka.

Barnbidrag fungerar redan som ett sätt, för de föräldrar som har råd, att spara pengar inför sina barns 18 års dag. Genom att skapa ett styrt avdrag kan vi göra så att även de med knappa medel får möjligheten att investera i sina barns framtid. Eftersom dessa pengar blir pengar som inte kan gå till något annat samt att sparandet inte leder till någon extra kostnad för föräldrarna.

För att visa på vilka effekter detta skulle ha kan vi ställa upp ett räkneexempel. Om en förälder sparar 20 000 kr per år med en avkastning på fem procent per år efter inflationen, vilket är ett rimligt antagande vid investering i en fond som följer det svenska börsindexet, kommer du att landa på 562 647 kr. Detta är pengar som skulle kunna användas till en rad olika framtidsinvesteringar för den som nyss fyllt 18 år.

REFERENSER

Almi. n.d. *Företagsfinansiering som hjälper företag att växa och utvecklas*. [Online] Tillgänglig här: <https://www.almi.se/vara-tjanster/tjanster/finansiering/> (hämtad 1/8-2023)

Bartels, C. 2013. *Long-term participation tax rates*, Das Sozioökonomische Panel. [Online] Tillgänglig här: https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.432991.de/diw_sp0609.pdf (hämtad 14/8-2023)

Bokström, T. n.d.. *How social impact bonds can stimulate preventative measures*. RISE. [Online] Tillgänglig här: <https://www.ri.se/en/our-stories/how-social-impact-bonds-can-stimulate-preventative-measures> (hämtad 2/8-2023)

CSN. n.d. *Vad är omställningsstudiestöd och vem kan få det?*. CSN. [Online] Tillgänglig här: <https://www.csn.se/bidrag-och-lan/studiestod/omstallningsstudiestod/vad-ar-omstallningsstudiestod-och-vem-kan-fa-det.html> (hämtad 14/8-2023)

Enache. C. 2022. *Marginal Tax Rates and Economic Opportunity*. Tax Foundation. [Online] Tillgänglig här: <https://taxfoundation.org/research/all/eu/marginal-tax-rates-economic-opportunity/> (hämtad 14/8-2023)

Jurgens, J. 2022. *How startups drive economic recovery while growing responsibly*. World Economic Forum. [Online] Tillgänglig här: <https://www.weforum.org/agenda/2022/05/how-startups-help-drive-economic-recovery-and-growth/> (hämtad 1/8-2023)

Lundberg, J. 2017. *Hur mycket lönar sig arbete i Sverige?*. Timbro [Online] Tillgänglig här: <https://timbro.se/ekonomi/skatter/hur-mycket-lonar-sig-arbete-sverige/> (hämtad 14/8-2023)

Lundberg, J. 2019. *Förenklade skatter på arbete: Ökad transparens och fler i jobb*. Timbro. [Online] Tillgänglig här: <https://timbro.se/ekonomi/skatter/arbete/> (hämtad 14/8-2023).

Galitopoulou S. & Noya A. 2016. *Understanding Social Impact Bonds*. OECD [Online] Tillgänglig här: <https://www.oecd.org/cfe/leed/UnderstandingSIBsLux-WorkingPaper.pdf> (hämtad 2/8-2023)

Skatteverket. 2023a. *Utbildning under pågående anställning*. [Online] Tillgänglig här: <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2023.9/326344.html> (hämtad 1/8-2023)

Treece, K. & Tarver, J. 2023. *Best Startup Business Loans Of August 2023*. Forbes. [Online] Tillgänglig här: <https://www.forbes.com/advisor/business-loans/best-startup-business-loans/> (hämtad 1/8-2023)

Utbildning. 2023. *Diplomerade & Certifierade Projektledarkurser*. [Online] Tillgänglig här: <https://www.utbildning.se/kurs/projektledning-certifiering> (hämtad 4/8-2023).

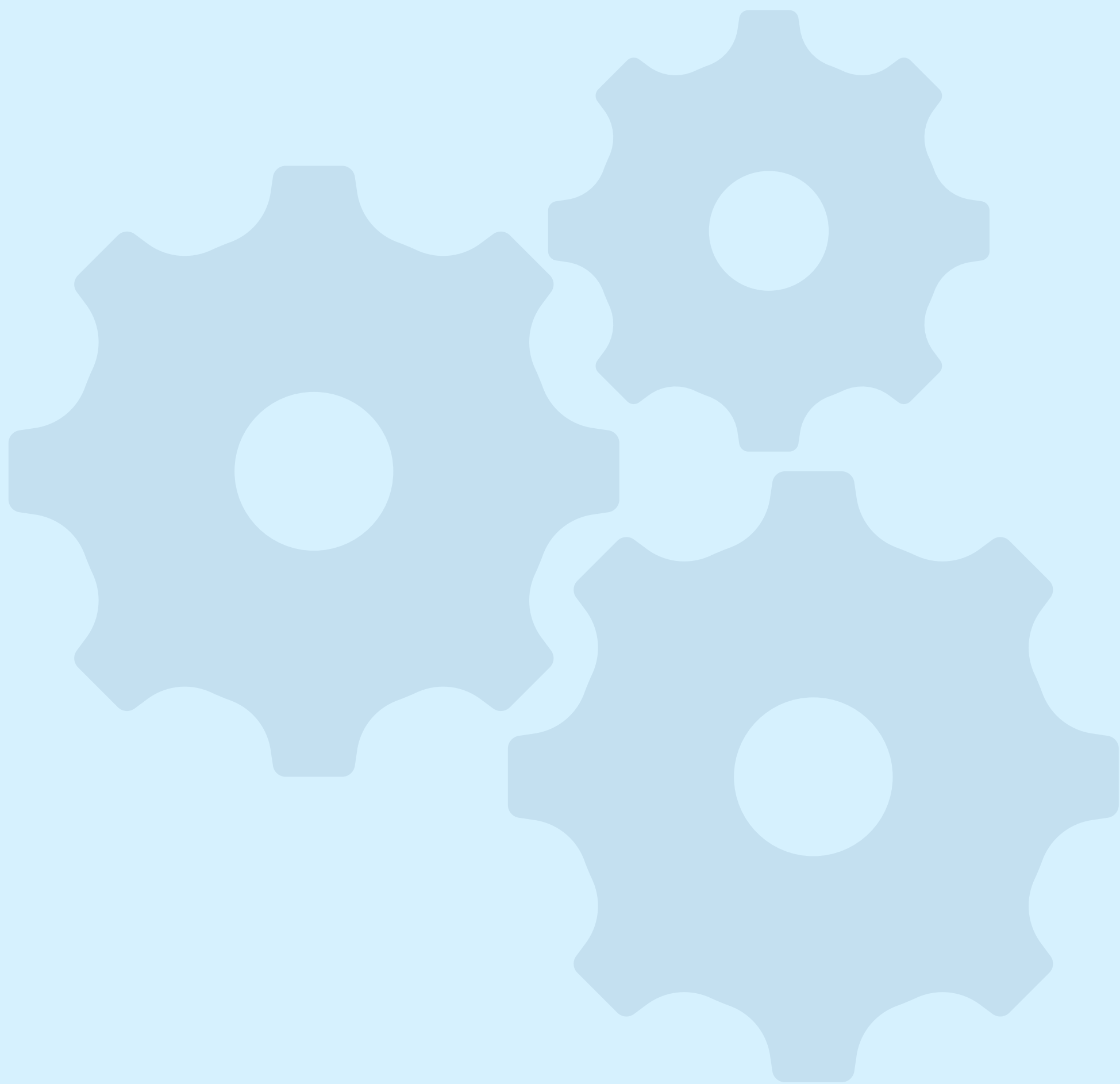
FIGURER

Figur 1

Lundberg, J. 2017. *Hur mycket lönar sig arbete i Sverige?*. Timbro [Online]
Tillgänglig här: <https://timbro.se/ekonomi/skatter/hur-mycket-lonar-sig-arbete-sverige/> (hämtad 10/8-2023)

Figur 2

Burand, D. 2013. *Globalising Social Finance: How Social Impact Bonds and Social Impact Performance Guarantees can Scale Development*. *Journal of Law & Business*, Vol. 2013/9, pp. 447-502

mst moderata
studenter